בס"ד

קול צופיך

קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ

גליון מס' 1040

בא תשפ"א השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

זכירת יציאת מצרים – בהתבוננות על הניסים היום

למה חשוב לזכור את יציאת מצרים בכל יום?

מחמישים שערי טומאה לחמישים שערי בינה

יציאת מצרים היא אירוע חשוב מאוד, ולכן היא מוזכרת בתורה חמישים פעם (ז"ח יתרו ג). "וּבְגִין כָּךְ תִּשְׁכַּח בְּאוֹרַיְיתָא חַמְשִׁין זִמְנִין יְצִיאַת מִצְרַיִם, לְאַחֲזָאָה לְכָל בְּנֵי עָלְמָא חַסְדָּא דַּעֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, דְּאַפִּיק יַתְהוֹן מֵאִינּוּן חֵילִין דִּמְסָאֲבוּ" כל זכירה של יציאת מצרים מוציאה אותנו מאחד מחמישים שערי טומאה שהיו במצרים - "וְאָעֵיל לוֹן לְגוֹ חֵילִין דְּדַכְיוּ דְּהַיְינוּ חַמְשִׁין תַּרְעִין דְּסוּכְלְתָנוּ" - ומכניסה אותנו לשערי טהרה שהם חמישים שערי בינה. וצריך להבין למה כוחה של הזכירה הזאת כל כך גדול.

לימד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום

המצווה לזכור את יציאת מצרים היא לא רק בפסח, אלא בכל יום ובכל לילה משנות חייו של האדם. דכתיב: "זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ" (שמות יג ג). רש"י הסביר ש**הזכירה של יציאת מצרים צריכה להיות בכל יום.** כך חזרה התורה ואמרה בספר דברים "לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם **לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ**" (דברים טז ג).

העיקר הוא זכירה בלב ובראש

הזכירה הזאת מתקיימת בפסח בדיבור, "**וְהִגַּדְתָּ** לְבִנְךָ" (יג, ח); "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה זֹּאת **וְאָמַרְתָּ אֵלָיו** בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים" (יג יד); "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: **וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח**" וכו' (יב כו-כז). הדיבור בפסח נועד לחקוק את התובנות הללו לאות על ידינו ולזיכרון בין עינינו יום יום. כי העיקר הוא הזכירה, המחשבה וההתבוננות.

זכירה, כאילו הוא יצא ממצרים

הזכירה הזאת היא לא זכירה רגילה, היא זכירה שבה האדם חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, דכתיב "ואותנו הוציא משם", וגם לספר כך לילדים שלו. וצריך להבין למה הזכירה היא באופן המיוחד הזה.

גם על זכירת יציאת מצרים בכל שבת אומרת התורה כי שומר השבת צריך לראות את היציאה כאילו היא התרחשה איתו. "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" (דברים ה, יג-טו). גם בכל תפילות החגים ובתפילות ראש השנה ויום הכיפורים אנו אומרים בתפילה "זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם".

זכירת יציאת מצרים - להכיר כי ה' הוא האלוקים

מצווה לזכור את יציאת מצרים בשבתות

בשבת אנו לא מזכירים בתפילה "זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם", אבל בקידוש ליל שבת אנו אומרים "וְשַׁבַּת קָדְשׁוֹ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחִילָנוּ, **זִכָּרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית**, תְּחִלָּה לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, **זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם**". כל זאת בגלל הפסוק שנאמר בלוחות הראשונים "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ" (שמות כ, יא). לכן אנו אומרים גם בקידוש וגם בתפילת ערבית ומוסף "חָמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ. זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית".

אנו מזכירים בקידוש גם "זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם" בגלל הפסוק בפרשת ואתחנן שאומר כי שבת היא זכר ליציאת מצרים. "וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ: **וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת**" (דברים ה, יג-טו).

זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם בקידוש ולא בתפילת שבת

בגמרא (פסחים קיז ע"ב) כתוב: "אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום". והסביר רשב"ם כי "צריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. בין בכוס בין בתפלה של שבת". וכך לפי ה"כלבו" (סימן לה) מזכירים בתפילות שבת את שניהם ואומרים: "**חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים**".

בנוסח התפילות שלנו לא מזכירים יציאת מצרים בתפילת שבת רק "זכר למעשה בראשית". ותמה על כך בפסקי רי"ד למה לא מזכירים יציאת מצרים בתפילת ליל שבת. הרי הקידוש של שבת מתחיל בקידוש של התפילה שאומרים "ברוך אתה ה' מקדש השבת" ולא בקידוש על היין בבית שהוא אחר כך. הקושיה מתחזקת כשזוכרים את דברי המגן אברהם (סימן רע"א) שפסק כי עיקר הקידוש של שבת הוא בתפילה. מכאו הסיק המנחת חינוך (במצוה לא) כי עיקר הקידוש מהתורה הוא לא בתפילה אלא על היין (ועיין ביאור הלכה רעא).

למה הזכירה כל כך חשובה?

וצריך להבין למה צריך כל אדם לזכור כל יום את יציאת מצרים באופן שכאילו הוא יצא ממצרים. למה חייבים לספר על היציאה ממצרים לילדים בכל שנה, ולכל אחד בשפה שלו? למה חייבים לעורר את הילדים לשאול על יציאת מצרים? למה צריך להניח תפילין כל יום ולחשוב על הכתוב בהם בעניין יציאת מצרים? למה הזכירה הזאת היא כל כך חשובה?

זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית - ה' מהווה את הכול

הסיבה היא כי הזכירה הזאת היא יסוד האמונה. בעשר המכות וקריעת ים סוף ראינו כי ה' שולט על כל הבריאה כולה מהים וכל אשר בו עד השמש והירח וכל צבא השמים. כל המציאות נשמעת לדבר ה' בעשר המכות. בזכותם נבין ש"לית אתר פנוי מינה". שאין אתר פנוי מהאלוקות.

כשפרעה רואה שה' מפעיל מולו את כל כוחות הטבע הוא מבין שה' ברא את העולם, שאם לא כן לא היו נשמעים לו כל כוחות הטבע. "כי המופת הנפלא (של יציאת מצרים) מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול" (רמב"ן יג). ומה שרואה פרעה רואים כל העמים כולם ורואה גם עם ישראל כולו.

לכן אומר ה' למשה פעמים רבות שביציאת מצרים מתגלה לעולם שם "הויה" שה' מהווה ומקיים את העולם "לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי ה' בְּקֶרֶב הָאָרֶץ" (שמות ח יח). כשאנו מכוונים בשם "הויה" אנחנו מכוונים שה' מהווה את הכול, ה' ברא את הכול והחיה ומחיה כל הזמן את כל המציאות כולה. כיוון שזו כוונה גבוהה מאוד אנו לא אומרים אותה בפה אלא במחשבה בלבד. וזהו "זכר למעשה בראשית".

זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם - שם אדנות

בעשר המכות הללו לומד פרעה גם את כוחה של העוצמה האלוקית "כִּי בַּפַּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת כָּל מַגֵּפֹתַי אֶל לִבְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבְעַמֶּךָ". אין מי שיכול לעמוד מול העוצמה האלוקית. על כן אומר לו ה' "בַּעֲבוּר תֵּדַע כִּי אֵין כָּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ" (שמות ט יד). ביחד עם פרעה לומד כל העולם כי אין מי שיכול לעצור את ה' מלקיים את הבטחתו להוציא את ישראל ממצרים ולכן נבהלים אלופי אדום, רעד אוחז את גיבורי מואב ונמוגים כל תושבי כנען.

אחרי ארבעים שנה במדבר גם בני ישראל מבינים שאם הם רוצים להישאר במדבר ולהתעלם מהתוכנית האלוקית, ה' יכול לפעול כנגדם ביד חזקה. ההבנה הזאת גלומה בשם אדנות שאנו אומרים בכל פעם שמזכירים את שם ה'. בשם זה אנו מכוונים כי ה' אדון על כל העולם וגם עלינו.

הכרת העובדה שהוא אדון עלינו מביאה יראה גדולה והיא לא סותרת את האהבה הגדולה לה' יתברך. לכן ה' אומר למשה בלוחות האחרונים "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם" (דברים ה כו). אלה הלוחות האחרונים שבהם אומר ה' למשה כי שמירת שבת היא זכר ליציאת מצרים.

ההבנה שקיבלנו ביציאת מצרים מלווה אותנו עד ימינו

ההבנה שקיבלנו ביציאת מצרים מלווה אותנו בכל החיים. גם בימינו אנו מבינים שה' מנהל אותו כרצונו, הוא מזריח את השמש והוא מוריד את הגשמים. הוא גורם לארץ ישראל להיות שוממה ב-1880 שנות הגלות והוא גורם ישראל לארץ ישראל לתת פריה בעין יפה מיוחדת בעת קיבוץ הגלויות.

ההבנה שקיבלנו ביציאת מצרים גורמת לנו להבין כי כל ההצלחה שלנו היא ממנו. אנו מנצחים את אויבינו כבר 72 שנים בזכות הבטחת ה' לאברהם "וירש זרעך את שער אויביו". אנו מבינים שהוא ברך אותנו "והלוות גוים רבים ואתה לא תלווה" ובזכותו הכלכלה שלנו פורחת . הוא מברך אותנו "והטיבך והרבך מאבותך" ומדינת ישראל זוכה לפריה ורביה גדולה שאין כמותה בשום אומה ולשון בעולם.

אנו גם מבינים שההבטחה שלו "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" גורמת שבמדינת ישראל יש אריכות ימים יותר מכל עמי התבל. על פי נתוני ה-שׂ מדינת ישראל היא בחמישייה הראשונה בעולם באריכות ימים. אבל אם מחשבים רק את היהודים בארץ ישראל, העם היהודי בארץ ישראל הוא במקום ראשון בעולם.

יסוד תורת משה

ההכרה שה' פועל כל הזמן בעולם היא יסוד התורה כולה. "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה. **שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד**" (וראה עוד בחינוך מצווה כא). על ההבנה הזאת חוזר הרמב"ן כאן בפרשה ובמקומות אחרים רבים אחרים, כי זאת הבנה יסודית וחשובה שהיא היא תכלית זכירת יציאת מצרים לדורי דורות. "שֹׁמְרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם".

ויה"ר שלא יצטרכו לדבר ולספר אחד לשני אודות הניסים, כיוון שכל אחד ואחד יראה ורואה זאת בגלוי, מראה באצבעו ואומר "זה", ומכיר ומודה לה' על הניסים, עד שהוא לא מתבייש לצאת בריקוד בגלל הניסים הגלויים

זכירת יציאת מצרים

כל ימי חיינו - להגן על המסכנים

לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ

האבן עזרא אומר כי השפעת יציאת מצרים צריכה ללוות אותנו בכל חיינו גם ברחמנות ובעזרה לגר ליתום ולאלמנה. אנחנו ניצלנו מעבדות פרעה ואנחנו צריכים לתת לעבדינו לנוח. "לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְשׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ". ומה הטעם למצווה? "לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ". כמו שאנחנו נחנו מעבודתנו ביציאת מצרים, כך "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה. עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" (דברים ה יד).

שיעורו של הרב שמואל אליהו ברדיו כאן מורשת בשידור ישיר 100.7 FM 92.5 90.8 90.5 ■ ניתן לשמוע את שיעוריו של מרן

וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ – וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ
לכן בחגים יש לנו מצווה מיוחדת לשמח את הגר, היתום והאלמנה. "וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם". ואם יקשה עלינו לשמח אותם מכספנו, נזכור את המצב הגרוע שלנו כשהיינו עבדים "**וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה**" (דברים טז).

לֹא תַשְׁלִיחֶנּוּ רֵיקָם

לכן אנו צריכים להעניק מתנות לעבד ולאמה שמשתחררים. "וְכִי תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ רֵיקָם: הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן לוֹ" (דברים טו יג). כמו שאנחנו יצאנו ממצרים בכלי כסף זהב ושמלות, כך "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם" (דברים טו).

לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ

לכן אנחנו צריכים לתת הלוואה לעני ולא לקחת ממנו משכון בתוך ביתו. "כִּי תַשֶּׁה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ" (דברים כד י), ולא נעשוק את שכרו של העני שעבד אצלנו "לֹא תַעֲשֹׁק שָׂכִיר עָנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ: בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ" (דברים כד טו). נעשה משפט הוגן לגר ליתום ולאלמנה "לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה" – הכול בהידור ובהבנה שלמה של "**וְזָכַרְתָּ** כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם" (שם יח).

מצוות זכירת יציאת מצרים לעתיד לבוא

וְכִי מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ?

במשנה (ברכות יב, ב) מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ". יְמֵי חַיֶּיךָ - הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ - הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ"

לפי דעת חכמים יזכרו את יציאת מצרים גם בימות המשיח וזה נלמד מהמילה "כל". ולפי דעת בן זומא ורבי אלעזר בן עזריה זוכרים יציאת מצרים גם בלילות וזה נלמד מהמילה "כל".

בגמרא מוסבר כי לפי דעת בן זומא ורבי אלעזר בן עזריה לא יזכרו את יציאת מצרים לימות המשיח: "תַּנְיָא, אָמַר לָהֶם בֶּן זוֹמָא לַחֲכָמִים, וְכִי מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: 'הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה', וְלֹא יֹאמְרוּ עוֹד חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה, וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם' (ירמיה כג). אָמְרוּ לוֹ, לֹא שֶׁתֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִמְּקוֹמָהּ, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא שִׁעְבּוּד גָּלֻיּוֹת עִקָּר, וִיצִיאַת מִצְרַיִם טָפֵל לוֹ". ובגמרא הביאו גם פסוק מישעיהו "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת, וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תִּתְבֹּנָנוּ". "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת" - זוֹ שִׁעְבּוּד גָּלֻיּוֹת. "וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תִּתְבֹּנָנוּ" - זוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם. "הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה, עַתָּה תִצְמָח" (ישעיה מג).

איך תתבטל מצווה חשובה זו מהתורה?

מכאן משמע שלפי חכמים יזכרו את ניסי יציאת מצרים כטפלים לזכירת ימות המשיח, אבל לפי בן זומא ורבי אלעזר בן עזריה לא יזכרו אותם כלל. לדעת הרמב"ם הלכה כמותם, שהרי אנחנו מזכירים יציאת מצרים בלילות (רמב"ם הלכות קריאת שמע א' ג'. אמנם הצל"ח סובר שהרי"ף והרא"ש לא הביאו כלל הא דרבי אלעזר בן עזריה וכנראה הם סוברים כמו חכמים, וכל מה שאנו מזכירים היום בלילות הוא מדרבנן). איך לפי בן זומא ורבי אלעזר בן עזריה אפשר לבטל מצווה מהתורה לעתיד לבוא ולא לזכור יציאת מצרים, במיוחד שהיא מצווה כל כך חשובה?

זכירה, להבין כי ה' ברא את העולם ומולך עליו

התורה הזכירה את יציאת מצרים כסיבה לשבת, כי בזכות יציאת מצרים אנו יודעים שה' ברא את העולם וממשיך להחיות אותו כל יום מחדש. בזכות יציאת מצרים אנו מבינים שאין אתר פנוי מהאלוקות

ותירץ הרשב"א כי כוונת המצווה של זכירת יציאת מצרים היא שנקבע בנפשותינו כי ה' מנהל את העולם ושולט על המים ועל כל החי בהם. על הכינים ועל כל בעלי החיים. על דֶּבֶר ועל כל המחלות. על הגשמים, על הרוחות, על השמש והירח ועל החיים. להבין ולהפנים שאף מלך לא יכול לעצור את ה' מלקיים את הבטחתו ושבועתו.

"דַּע כִּי אֵין הַכַּוָּנָה בִּקְרִיאַת שְׁמַע רַק לִזְכֹּר בְּפֶה הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לָנוּ הָאֵל יִתְבָּרַךְ שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם אַחַר שֶׁהָיֵינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה פְּרוּכִים בְּלִי כֹּחַ וְתַחַת סִבְלוֹת מָלֵךְ קָשֶׁה וְעָם רַב, וְעָם הַזְּכִירָה נִקְבַּע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ הַמַּשְׁגִּיחַ וְהַיָּכוֹל שֶׁלֹּא יִמְנָעֶנּוּ מוֹנֵעַ בְּשׁוּם צַד. וְעוֹד שֶׁיִּתְחַזֵּק בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן חִזּוּק רַב, וְעַל כֵּן בָּאָה הָאַזְהָרָה עַל זֶה בִּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה בִּזְכִירַת הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים וְהַיָּד הַחֲזָקָה".

לזכור כל יום יציאה משיעבוד מלכויות

את התכלית הזאת אנחנו מקיימים ביתר הידור בהזכרת קיבוץ גלויות מ-102 מדינות מכל קצוות תבל. ולכן אין ביטול מצווה אם נזכיר את יציאת עם ישראל משיעבוד מלכויות במקום להזכיר את יציאת עם ישראל ממצרים. "**הִנֵּה גַּם הַתַּכְלִית הַהוּא שָׁמוּר בְּהַזְכִּירֵנוּ קִבּוּץ עַם מִמְּשָׁךְ וּמִמֹּרֶט מֵעַמִּים רַבִּים נוֹרָאִים מִן הָאֲרָצוֹת הָרְחוֹקוֹת מִצָּפוֹן וּמִיָּם. וְתִהְיֶה הַכַּוָּנָה הַהִיא יוֹתֵר חֲזָקָה בִּהְיוֹת הַזְּכִירָה בְּאוֹתוֹת וְנִסִּים יוֹתֵר חֲזָקִים. אִם כֵּן אֵין מִצְוָה מִתְבַּטֶּלֶת בָּזֶה כְּלָל**" (הרשב"א בהשלמה למנחת קנאות, מובא בעין יעקב למסכת ברכות והביאו האברבנאל בספר ישועות משיחו חלק שני, עיון רביעי ד'. ובספר ראש אמנה יג).

שיחת הרבי מחב"ד על הגאולות בימינו

גאולת מצרים פתחה את הדרך לחירות וגאולה בכל הדורות

על ההבנה שניסים של היום הם יותר מניסים של פעם דיבר הרבי מחב"ד בשיחה בכו' ניסן תשנ"א והסביר כי "**הַהַנְהָגָה הַנִּסִּית שֶׁל הקב"ה בְּהוֹצִיאוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת בִּיצִיאַת מִצְרַיִם אֵינֶנָּה דָּבָר חַד-פַּעֲמִי שֶׁאֵרַע רַק אָז** (בִּיצִיאַת מִצְרַיִם), **אֶלָּא 'בְּכֹל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל יוֹם וְיוֹם חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא הַיּוֹם מִמִּצְרַיִם' וּכְפִי שֶׁאוֹמְרִים בַּהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח** (בְּלֵיל הַסֵּדֶר): **'לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבַד גָּאַל הקב"ה מִמִּצְרַיִם אֶלָּא אַף אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם'".**

הרבי הסביר לשומעיו ולנו כי "**גְּאֻלַּת מִצְרַיִם פָּתְחָה אֶת הַדֶּרֶךְ וְנָתְנָה אֶת הַכֹּחַ לְחֵרוּת וּגְאֻלָּה, וּבְאֹפֶן נִסִּי, שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמָשָׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת וְכָל הַזְּמַנִּים**". לכן אומרים בברכה שאומרים בליל הסדר "אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם".

כל אחד יכול לראות בגלוי את הניסים של יציאת מצרים היום

הרבי אמר אז "כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לִרְאוֹת בְּגָלוּי שֶׁהַנִּסִּים דִּיצִיאַת מִצְרַיִם מִשְׁתַּקְּפִים כָּעֵת בְּהַנְּצָחוֹן בְּיָמֵינוּ אֵלּוּ". הרבי דיבר על כניעת צורר היהודים סאדם חוסין שירה עשרות טילים מעירק על מדינת ישראל ואיים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. בפורים של אותה שנה הוכה סאדם חוסין ונכנע לקבוצת מדינות בהנהגת ארה"ב. הרבי מסביר שזה

הראשל"צ זצוק"ל ולצפות בהם וכן לעיין ולהדפיס את כל דפי קול צופייך באתר שלנו www.harav.org ובאתר מכון מאיר

ממש כמו שהיה במצרים שהבכורים המצרים הכו את המצרים, כדכתיב "למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו". גם כאן הכניעו העמים את צורר היהודים הגדול בלי שום מעורבות מצידנו.

ממשיך הרבי ואומר: "מַזֶּה יְשָׁנָה הַתְּשׁוּבָה לַיְּהוּדִים שֶׁשּׁוֹאֲלִים אֵיפָה רוֹאִים נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְעַד בְּדֻגְמַת הַנִּסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם וּפוּרִים?

יציאת מצרים של דורנו - יציאת יהודי רוסיה

עונה הרבי "צְרִיכִים רַק לִפְתֹּחַ אֶת הָעֵינַיִם וּלְהַבִּיט אֶל הַמְּאֹרָעוֹת הָאַחֲרוֹנִים וְכוּ'". צריך לראות כי **הנס של הכאת צורר היהודים סאדם חוסין והנס המופלא של יציאת יהודי רוסיה אחרי 70 שנות דיכוי קומוניסטי הם ניסים יותר גדולים מנס פורים.** במיוחד שרובם של היוצאים מרוסיה עולים לארץ ישראל ומתחזקים בארץ ביהדות אחרי 70 שנים של ניתוק בכפייה מהיהדות על ידי הקומוניסטים.

כשרואים את הניסים הללו - מודים לה' בכל פה

"כְּשֶׁרוֹאִים אֶת הַנִּסִּים שהקב"ה עוֹשֶׂה, מְעוֹרֵר זֶה בִּיהוּדִי עוֹד יוֹתֵר, אֶת הַהַכָּרָה שהקב"ה הוּא בּוֹרֵא הָעוֹלָם וּמַנְהִיגוֹ, וְשֶׁהוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד נִסִּים לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְ'הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם' שֶׁל אֵלּוּ הַ'עוֹמְדִים עָלֵינוּ'. וּבִפְרָט שֶׁהַנִּסִּים הָעַכְשָׁוִיִּים מַזְכִּירִים וּמְחַזְּקִים אֶת הַהַרְגֵּשׁ אֵצֶל יְהוּדִי 'לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא הַיּוֹם מִמִּצְרַיִם', וְשֶׁ"לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבַד גָּאַל הקב"ה מִמִּצְרַיִם אֶלָּא אַף אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם' . לכן נותנים שבח והודאה, "יודו לשמך" "למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה כו'".

אחרי ארבעים שנה מסיום שיעבוד מלכויות - צריך לפקוח את העיניים

מסיים הרבי ומתפלל "וִיהִי רָצוֹן שהקב"ה יַעֲזֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ לוֹ אֶת הַ"עֵינַיִם לִרְאוֹת" וּמִמֵּילָא "אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ" וְ"לֵב לָדַעַת", לִרְאוֹת אֶת "הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים הַגְּדֹלִים הָהֵם",את הניסים הגלויים שקורים בכל יום, ובפרט בדור שלנו בני ישראל מוכנים כבר לכך, שהרי אנחנו כבר אחרי ארבעים שנה מאז שיצאנו לחרות משיעבוד מלכויות, ויש לנו כבר את ה"לב לדעת ועיניים לראות ואוזניים לשמוע" כמו שהיה לבני ישראל ארבעים שנה אחרי יציאה משיעבוד פרעה במצרים.

ואפילו אם עדיין ישנו יהודי שצריך להסביר לו עד שיראה את הניסים כיוון שהוא לא מבחין בקיומם לעת עתה, הרי זה בא באופן הכי קל, בדרכי נועם ובדרכי שלום ובשמחה ובטוב לבב, מספיק שיעוררוהו על כך פעם אחת.

לרקוד מרוב שמחה

ממשיך הרבי ומתפלל: "וִיהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְדָבָר וּלְסַפֵּר אֶחָד לִשְׁנֵי אוֹדוֹת הַנִּסִּים, כֵּיוָן שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵרָאֶה וְרוֹאֶה זֹאת בְּגָלוּי, מַרְאֶה בְּאֶצְבָּעוֹ וְאוֹמֵר 'זֶה', וּמַכִּיר וּמוֹדֶה לָה' עַל הַנִּסִּים, עַד שֶׁהוּא לֹא מִתְבַּיֵּשׁ לָצֵאת בְּרִקּוּד בִּגְלַל הַנִּסִּים הַגְּלוּיִים. כֵּיוָן שֶׁהוּא לֹא מְשַׁכְנֵעַ אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין מָה לִרְקֹד וּלְהַרְעִישׁ עַל הַנִּסִּים שהקב"ה מַרְאֶה, אֶלָּא אַדְּרַבָּה: הוּא בָּא לִידֵי הַכָּרֵת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, א] שהקב"ה מַרְאֶה נִסִּים גְּלוּיִים, וְכֵן ב] שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת עַל כָּךְ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה" (תקציר שיחת הרבי מחב"ד בכ"ו ניסן תשנ"א).

אנו בטוחים שתפילת הרבי עושה רושם גדול בשמים, ותפילה עושה מחצה, וגם אנחנו נעשה את המחצה השנייה ונשתדל לפקוח את עינינו לראות עין בעין את הניסים שה' עושה איתנו היום, ובזה אנחנו נקיים בהידור את תכלית המצווה של זכירת יציאת מצרים.

ויהי רצון שנזכה במהרה לימים בהם "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת" (מיכה ז, טו) ולימים בהם "לֹא יֹאמְרוּ עוֹד חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם, וְיָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם" (ירמיהו כג, ז-ח).

סיפורים על הרב זצ"ל

אוהב ימים לראות טוב

סיפר יוסף עסיס: בוקר אחד, בתום תפילת שחרית בנץ החמה, יצאתי מבית הכנסת של הרב זצ"ל ובדרכי שמעתי שבבית הכנסת מתקיימת שיחה ערה. הבטתי דרך החלון וראיתי את הרב זצ"ל יושב בכיסאו אחרי התפילה, ומישהו ניגש אל הרב עם גמרא פתוחה ומבקש ממנו לקרוא. הרב מסתכל עליו ואומר לו: אינני קורא.

זה נראה לי קצת עזות מצח מצד אותו אדם, אבל לא רציתי להתערב. והנה אותו אדם מתעקש ושוב פונה אל הרב ומבקש ואומר: הרב, זו גמרא, למה אתה לא קורא? ענה לו הרב ואמר: אני לא קורא, כי הבבא סאלי לימד אותי ללמד רק סנגוריה על עם ישראל.

אני לא יודע באיזו גמרא מדובר, מן הסתם גמרא שיש בה נימה של ביקורת על עם ישראל. אבל ההתעקשות של הרב גרמה לי להבין באותה שעה שאנחנו חיים בהארת פנים שבה ה' לא כועס עלינו. כמו ששמעתי כמה פעמים ממרן הרב אליהו זצוק"ל מצטט את הפסוקים: "בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ: בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ ה'".

בשעה של רַחֲמִים גְּדֹלִים וחֶסֶד עוֹלָם אלוקים לא כועס על בניו, כמו שכתוב שם בפסוקים: "כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ וּמִגְּעָר בָּךְ" (ישעיה נד). אם אלוקים נשבע שלא יקצוף עלינו בתקופה הזאת, למה אנחנו צריכים לקרוא דברים של אף, חימה וקצף שהיו בעבר?

הרי הגמרא אומרת במפורש: "תניא מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר 'הודע את ירושלם את תועבותיה'. אמר לו: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא ובדוק בתועבות אמך, בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול" (מגילה כה ע"ב).

אני לא יודע אם האדם הזה הפנים את מה שהרב אליהו אמר לו, אבל המשפט הזה של הרב הולך איתי מאז ועד היום, ואני משתדל לראות רק טוב בעם ישראל.

תשובה כהלכה

***דייט דוחה סגר.* אני מבקש לשאול לגבי דייטים בסגר. אני לא רוצה לעבור על החוק, אך גם רוצה מאד להקים את הבית שלי. איננו צעירים והסגר קצת סוגר על כל התהליך. מה דעת הרב על העניין?** הקמת משפחה דוחה סגרים. תשתדלו לעשות זאת בהתאם לחוק.

***גלל גוי.* בשיעור האחרון הרב הזכיר שאין לשום גוי קניין בארץ ישראל. האם מותר לגזול מהשדות והגידולים שלהם? שהרי הם גוזלים מאתנו את האדמות האלו.** גזל גוי אסור. ואם הוא קנה את האדמה, אסור לגנוב ממנו. אמנם רוב עצי הזית שערבים אומרים שהם שלהם - זה גזל בידם. ומנהג בידי הבדואים לגנוב אדמות. בכל היישובים בגליל זה מנהגם, וכך גם ביהודה ושומרון זה הנוהל שלהם (כך אומרת הגמרא במסכת סוכה ל). ולכן צריך בירור רציני אם זו אדמה שלהם.

***מעשרות מתשלומי דיטוח לאומי.* אני בחל"ת ומקבלת כסף מביטוח לאומי. האם אני צריכה לתת מזה מעשרות?** יישר כוח על השאלה היקרה. תשלומי חל"ת הם תמיכה של הממשלה ולא משכורת, ולכן לא צריך לתת מהם מעשר. אלא אם כן יש לכם משכורת שממנה את מתקיימת והכסף הזה הולך למותרות.

טהרת ישראל
פיקוח רבני הרבנות
ממשיכים בדרכו של מרן ומרבים טהרה בהידור
ארגון "טהרת ישראל" ע"ש אביהם של ישראל
מורנו ורבנו הראשל"צ הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל.
פיקוח על תכנון, בניה ותפעול מקוואות טהרה ע"פ פסקי מרן הרב זצוק"ל למקווה טהרה המהודר והטוב ביותר
taharatyisrael@gmail.com | 052-7695508